

Codi: 111031

Assignatura: Història de la Filosofia Medieval II

Tipus: Optativa

Crèdits: 6

Cicle: primer

Semestre: segon

Grup: B1

Professorat: Andreu Grau

Departament: Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura

Llengua: Català

Objectius

Serà objecte del curs adquirir un coneixement global del desenvolupament del pensament medieval cristià i islàmic a partir del segle XII, etapa caracteritzada pel relatiu eclipsi de la filosofia platonitzant, representada per Escot Eriúgena, a causa de l'arribada a Occident, a través dels àrabs i dels contactes amb Bizanci, de la totalitat de la filosofia d'Aristòtil (fins el segle XII, només era coneguda una petita part de l'*Organon*, en traducció llatina i comentaris de Boeci). L'aristotelisme, a banda d'una reinterpretació naturalista de l'idealisme platònic, afavoreix el sorgiment d'alguns trets propis de la mentalitat científica moderna, com ara el nominalisme, l'empirisme i l'instrumentalisme, mentalitat que respon més adequadament a la visió del món pròpia de la incipient burgesia urbana. Aquesta evolució ha de contextualitzar-se a la llum del gran debat intel·lectual que recorre tota l'època: les relacions entre filosofia i teologia o entre raó i fe, amb la conseqüent insistència en temes com ara: l'estatut ontològic de les formes universals (¿continguts de l'intel·lecte diví, abstraccions conceptuals o realitats naturals?), l'eternitat o temporalitat del món, l'abast de l'omnipotència divina, l'estatut de l'intel·lecte humà i de la seva capacitat de conèixer Déu, etc. Els autors treballats, previ un recordatori de la decisiva introducció de Porfiri a les *Categories* d'Aristòtil (*Isagogé*), seran: l'anònim autor del *Liber de causis*, Pere Abelard, Siger de Brabant, Tomàs d'Aquino, Joan Duns Escot, Guillem d'Ockham, Nicolau de Cusa i Francisco Suárez. L'lur estudi no es limitarà a la mera anàlisi històrico-filològica, sinó que tindrà com a objectiu principal escatir les continuïtats i discontinuïtats existents entre aquelles idees i les idees filosòfiques del present, per tal de millor comprendre unes i altres. Les

classes pràctiques se centraran en l'anàlisi d'alguns dels textos de lectura obligatòria indicats al final de la bibliografia.

Temari

1. Les escoles filosòfiques en el segle XII
2. Origen i consolidació de l'escolàstica al llarg del segle XIII
3. L'averroïisme llatí
4. Guillem d'Ockham i l'epistemologia del segle XIV
5. Neoplatonisme i corrents místics. Nicolau de Cusa
6. La renovació de l'escolàstica i Francisco Suárez

Bibliografia bàsica

1. Fonts

- PORFIRI: *Isagoge* (en: *Aristóteles: Categorías. De Interpretatione*), ed. De A. García, L.M. Valdés, J. Velarde. Madrid: Tecnos, 1999 (pp. 13-65).
- ANÒNIM: *Liber de causis*, ed. A. Pattin, trad. R. Àguila. Barcelona: KAL, 1993 (nova edició: Universitat del País Basc, 2000).
- PERE ABELARD: *Scritti di logica*, ed. de Mario dal Pra. Florència: La Nuova Italia, 1969.
- -----: *Logica ingredientibus. Logica nostrorum petitioni*, ed. B. Geyer. Münster: Aschendorf, 1919-1933.
- -----: *Dialectica*, ed. de L.M. De Rijk. Assen: Van Gorcum, 1970.
- -----: *Tractatus de intellectibus*, ed. de P. Morin. París: Vrin, 1994.
- ABENTOFAIL: *El filósofo autodidacto*, ed. de F. Pons, pròleg de M. Menéndez y Pelayo. Buenos Aires: Espasa-Calpe (Austral), 1954(2ª) (nova edició a Editorial Trotta).
- AVERROÏS: *Commentarium magnum in Aristotelis De anima libros* (llibre III), versió llatina de Michael Scotus, ed. de F.S. Crawford. Vol. VI del *Corpus commentariorum Averrois in Aristotelem*, ed. per H.A. Wolfson, D. Baneth i F.H. Fobes. Cambridge (Mass.): The Mediaeval Academy of America, 1953.
- -----: *Epitome de Anima*, ed. de S. Gómez. Madrid: CSIC, 1985.
- -----: *Compendio de metafísica*. Sevilla, Fundación el Monte, 1998.
- -----: *Destructio destructionum philosophiae Algazelis (Tah? fut at-Tah? fut)*, versió llatina de Calo Calonymos, ed. de B.H. Zedler. Milwaukee (Wisconsin): The Marquette University Press, 1961.
- -----: *Destrucció de la «Destrucció» (qüestió I)*, ed. de J. Puig Montada. Barcelona: Edicions 62, 1991.
- -----: *La psicología de Averroes*, ed. de S. Gómez Nogales. Madrid: UNED, 1988.

- -----. *Commentaire moyen sur le «De interpretatione»*, ed. de A. Benmakhlouf - S. Diebler. París: Vrin, 2000.
- SALOMÓ IBN-GABIROL: *Fons vitae (Source de vie)*, ed. d'extractes por S. Munk (*Mélanges de philosophie juive et arabe*). París: Vrin, 1988.
- MAIMÒNIDES, *Guía de perplejos*, ed. de D. González Maeso. Madrid: Editora Nacional, 1984.
- -----. *Guía de descarriados*, ed. de Fernando Valera. Barcelona: Ediciones Obelisco, 1997.
- SIGER DE BRABANT: *Quaestiones super «Librum de causis»*, ed. crítica d'A. Marlasca. Lovaina: Publications universitaires, 1972.
- -----. *Quaestiones in tertium «De anima». De anima intellectiva. De aeternitate mundi*, ed. crítica de B. Bazán. Lovaina: Publications universitaires, 1972.
- TOMÀS D'AQUINO: *Compendio de teología*. Barcelona: Orbis, 1983.
- -----. *Summa contra gentes (Suma contra los gentiles)*, lib. II, caps. 56-78. Madrid: Ed. Católica (BAC), 1952.
- -----. *Opuscula philosophica*. Turí-Roma: Marietti, 1954.
- -----. *Sobre el ente y la esencia*, en: *De los principios de la naturaleza* ed. de J.A. Míguez - M. Fuentes - A.J. Cappelletti. Madrid, SARPE, 1983, pp. 51-94.
- JOAN DUNS ESCOT: *Tratado del primer principio*. Madrid: Sarpe, 1985.
- -----. *Del primer principi i altres escrits*, ed. de J. Batalla. Barcelona: Edicions 62, 2000.
- ----- *Ordinatio*,
- GUILLEM D'OCKHAM: *Exposición de los ocho libros sobre la Física (Prólogo)*. *Los sucesivos*, ed. de F.J. Fortuny. Barcelona: Orbis, 1985.
- -----. *Breviloquium*, introduc., ed. de F.J. Fortuny. Barcelona: Laia, 1980.
- -----. *Expositio in libros Physicorum Aristotelis. Prologus*, ed. bilingüe de F.J. Fortuny. Barcelona: KAL, 1999.
- -----. *Textos epistemológicos*, selec. bilingüe de F.J. Fortuny. Barcelona: KAL, 2000.
- JOAN BURIDÀ: *Compendium totius Logicae*. Venècia, 1499 Francfort/M.: Minerva, 1965 (reimpr.)
- NICOLAU DE CUSA: *La docta ignorancia*, trad. del llatí, pròleg i notes de Manuel Fuentes Benot. Madrid: Aguilar, 1973(4ª).
- FRANCISCO SUÁREZ: *Disputaciones metafísicas (disput. XXXI)*, llatícastellà. Madrid, Gredos, 1963.

2. Bibliografia secundària

- ABBAGNANO, N.: *Historia de la filosofía I: Filosofía patristica - Filosofía escolástica*. Barcelona: Hora, 1982.
- COURCELLE, P.: *Connais-toi toi-même. De Socrate à Saint Bernard*, 3 vols. París: Études augustinienes, 1974.
- DE LIBERA, A.: *La philosophie médiévale*. París: P.U.F., 1993.
- -----. *La querelle des universaux. De Platon à la fin du Moyen Âge*. París:

Seuil, 1996.

- FORTUNY, F.J.: *De Lucreci a Ockham. Perspectives de l'Edat Mitjana*

Barcelona, Anthropos, 1992.

- FRAILE, G.: *Historia de la filosofía*, tom IIb. Madrid: Ed. Católica (BAC), 1975.

- GILSON, É.: *La philosophie au Moyen Âge*. Paris: Payot, 1986(2^a) (n'hi ha edició espanyola: *La filosofía en la Edad Media*).

- GREGORY, T.: *Mundana Sapientia. Forme di conoscenza nella cultura medievale*. Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, 1992.

- JOLIVET, R.: *Arts du langage et théologie chez Abélard*. Paris: Vrin, 1969.

- -----: *Abélard ou la philosophie dans le langage*. Paris: Éd. Du Cerf, 1994.

- KRETZMANN, N. - KENNY, A. - PINBORG, J. (comps.): *The Cambridge History of Later Medieval Philosophy. From the Rediscovery of Aristotle to the Disintegration of Scholasticism (1100-1600)*. Cambridge: Cambridge U.P., 1982.

- LE GOFF, J.: *Les intellectuels au Moyen Âge*. Paris: Seuil, 1962(2^a).

- MARMO, C. (comp.): *Vestigia, imagines, verba. Semiotics and Logic in Medieval Theological Texts*. Turnhout: Brepols, 1997.

- MURRAY, A.: *Razón y sociedad en la Edad Media*. Madrid: Taurus, 1983.

- RAMÓN GUERREO, R., *Historia de la Filosofía Medieval*, Madrid, Akal, 2002.

- RENAN, E.: *Averroes y el averroísmo*. Madrid: Ediciones Hiperión, 1992.

- J. WEINBERG: *Breve historia de la filosofía medieval*. Madrid, Cátedra, 1998.

Lectures obligatòries:

ANÒNIM, *Liber de causis*;

PERE ABELARD: *Logica ingredientibus. Logica nostrorum petitioni* (dossier bilingüe).

TOMÀS D'AQUINO: *De ente et essentia* (dossier bilingüe); *Compendium theologiae (Compendi de teologia)*, caps. 1-30 i 75-92.

JOAN DUNS ESCOT: *Tratado del primer principio / Del primer principi*.

GUILLEM D'OCKHAM: *Textos epistemològics* (selecció bilingüe).

NICOLAU DE CUSA: *La docta ignorantia*.

FRANCISCO SUÁREZ: *Disputaciones metafísicas (disput. XXXI, secció 1^a)* (text bilingüe).

Sistema d'avaluació

Examen final (prova objectiva i comentari d'un fragment d'alguna de les obres de lectura obligatòria).

Altres qüestions d'interès especial per a l'estudiant